

NÂNG CAO NĂNG LỰC PHÁT TRIỂN BẢN THÂN CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ TRONG MÔN GIÁO DỤC CÔNG DÂN THÔNG QUA MÔ HÌNH HOẠT ĐỘNG CÂU LẠC BỘ

*IMPROVING SELF-DEVELOPMENT CAPACITY FOR SECONDARY SCHOOL PUPILS
IN CIVIC EDUCATION THROUGH THE CLUB ACTIVITY MODEL*

HOÀNG PHI HẢI, hoangphi hai@dhsphue.edu.vn

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

THÔNG TIN	TÓM TẮT
<p>Ngày nhận: 12/11/2023 Ngày nhận lại: 15/11/2023 Duyệt đăng: 12/12/2023 Mã số: TCKH-S04T12-2023-B11 ISSN: 2354 – 0788</p> <p>Từ khóa: Câu lạc bộ; Giáo dục công dân; năng lực phát triển bản thân; học sinh trung học cơ sở.</p> <p>Key words: Club; Civic Education; self- development capacity; secondary school pupils.</p>	<p>Năng lực phát triển bản thân là một trong ba năng lực đặc thù của bộ môn Giáo dục công dân (GDCC) ở trường trung học cơ sở (THCS). Sau những giờ học trên lớp, việc học sinh (HS) tham gia vào các hoạt động của các câu lạc bộ theo sở thích là một trong những biện pháp hữu hiệu góp phần phát triển năng lực này cho các em. Bài báo tập trung giới thiệu mô hình hoạt động và vai trò của các câu lạc bộ trong quá trình kết nối với môn GDCC nhằm nâng cao năng lực phát triển bản thân cho HS ở trường THCS.</p> <p>ABSTRACT <i>Self-development capacity is one of three specific competencies of the Civic Education subject at secondary schools. After class hours, pupils' participation in club activities according to their interests is one of the useful measures that contribute to developing this capacity for them. The article focuses on introducing the operating model and role of clubs in the process of connecting with the Citizen Education subject in efforts to improve self-development capacity for pupils in secondary schools.</i></p>

1. Mở đầu

Trong Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể 2018, Bộ Giáo dục và Đào tạo chủ trương sử dụng các phương pháp và hình thức dạy học tích cực, phát huy sự chủ động, sáng tạo của HS. Để làm được điều này, giáo viên (GV) cần “Tạo môi trường học tập thân thiện và những tình huống có vấn đề để khuyến khích

HS tích cực tham gia vào các hoạt động học tập, tự phát hiện năng lực, nguyện vọng của bản thân, rèn luyện thói quen và khả năng tự học, phát huy tiềm năng và những kiến thức, kỹ năng đã tích lũy được để phát triển” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018a). Các hình thức tổ chức được lựa chọn đó là: học lí thuyết; thực hiện bài tập, thí nghiệm, trò chơi, đóng vai, dự án

ngiên cứu; tham gia xêmina, tham quan, cắm trại, đọc sách; sinh hoạt tập thể, hoạt động phục vụ cộng đồng. Đối với môn GDCD, “*Coi trọng tổ chức các hoạt động trải nghiệm để HS tự phát hiện và chiếm lĩnh kiến thức mới, phát triển kỹ năng và thái độ tích cực, trên cơ sở đó hình thành, phát triển phẩm chất và năng lực của người công dân tương lai*” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018b). Với những định hướng quan trọng của chương trình mới, các bài học không chỉ dừng lại ở trên lớp mà cần tiếp tục được HS vận dụng vào các hoạt động sau giờ học. Giữ vai trò là một trong ba năng lực đặc thù trong môn GDCD, năng lực phát triển bản thân cần được HS rèn luyện, phát triển hằng ngày sau giờ lên lớp. Và việc lựa chọn tham gia và xây dựng mô hình hoạt động câu lạc bộ là môi trường thuận lợi để HS hiện thực hoá được định hướng này.

2. Phương pháp nghiên cứu

Tiếp cận hệ thống - cấu trúc: Xác định việc đa dạng các loại hình tổ chức hoạt động học tập, rèn luyện xuất phát từ yêu cầu đổi mới giáo dục, dạy học hiện nay. Tổ chức cho HS THCS ứng dụng tri thức môn GDCD vào các hoạt động mang tính trải nghiệm cao như mô hình câu lạc bộ là một yêu cầu quan trọng trong quá trình đổi mới hình thức tổ chức giáo dục hướng tới phát triển phẩm chất, năng lực cho HS.

Tiếp cận thực tiễn: Xem xét, quan sát quá trình xây dựng và tổ chức mô hình câu lạc bộ ở các trường THCS. Trên cơ sở đó đề xuất quy trình xây dựng câu lạc bộ phù hợp.

Tiếp cận mục tiêu: Tổ chức hoạt động câu lạc bộ cho HS THCS gắn với môn GDCD phải nhằm thực hiện mục tiêu, yêu cầu cần đạt của môn học theo Chương trình giáo dục phổ thông mới, tức là phải nhằm phát triển ở HS các phẩm chất và năng lực của người công dân Việt Nam.

Tiếp cận hoạt động: Mô hình câu lạc bộ là những hoạt động giáo dục mang tính trải nghiệm. Quá trình tổ chức câu lạc bộ gắn với môn học nói chung, môn GDCD nói riêng về

bản chất là quá trình tổ chức các hoạt động một bài/chủ đề GDCD theo mô hình học tập qua trải nghiệm. Do vậy, việc nghiên cứu tổ chức câu lạc bộ cho HS THCS gắn với môn GDCD cần được nghiên cứu từ khâu xây dựng đến tiến hành hoạt động câu lạc bộ.

Phương pháp nghiên cứu lí thuyết: Nghiên cứu, phân tích, so sánh, tổng hợp... các công trình nghiên cứu, các chuyên khảo, luận án, luận văn, báo cáo hội thảo khoa học, bài báo khoa học... có liên quan đến nội dung nghiên cứu để làm rõ những khái niệm công cụ, để hệ thống hóa các vấn đề lí luận có liên quan và xây dựng khung lí thuyết của vấn đề.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Một số khái niệm

3.1.1. Năng lực

Từ điển Triết học giải thích: “*Năng lực hiểu theo nghĩa rộng là những đặc tính tâm lí của cá thể điều tiết hành vi của cá thể và là điều kiện cho hoạt động sống của cá thể. Năng lực chung nhất của cá thể là tính nhạy cảm được hoàn thiện trong suốt quá trình phát triển về mặt phát sinh loài và về mặt phát triển cá thể. Hiểu theo nghĩa đặc biệt thì Năng lực là toàn bộ những đặc tính tâm lí của con người khiến cho nó thích hợp với một hình thức hoạt động nghề nghiệp nhất định đã hình thành trong lịch sử*” (Từ điển Triết học, 1975).

Trong Tâm lí học: “*Năng lực được xác định là tập hợp các tính chất hay phẩm chất của tâm lí cá nhân, đóng vai trò là điều kiện bên trong, tạo thuận lợi cho việc thực hiện tốt một dạng hoạt động nhất định*” (Vũ Dũng, 2000).

Như vậy, năng lực là khả năng con người sử dụng tổng hợp mọi nguồn lực để giải quyết những vấn đề, thực hiện những hoạt động trong đời sống.

3.1.2. Năng lực phát triển bản thân

Năng lực phát triển bản thân là năng lực tự nhận thức bản thân; lập và thực hiện kế hoạch hoàn thiện bản thân nhằm nâng cao giá trị bản thân, đạt những mục tiêu cuộc sống phù hợp

với chuẩn mực đạo đức và pháp luật (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018b).

3.1.3. Câu lạc bộ

Theo Từ điển Tiếng Việt, câu lạc bộ là “*tổ chức được lập ra cho nhiều người tham gia sinh hoạt văn hoá, giải trí trong những lĩnh vực nhất định*” (Từ điển tiếng Việt).

Trong giáo dục: “*Câu lạc bộ là hình thức sinh hoạt ngoại khoá của những nhóm HS có cùng sở thích, nhu cầu, năng khiếu, dưới sự định hướng của những nhà giáo dục nhằm tạo môi trường giao lưu thân thiện, tích cực giữa các HS với nhau, và giữa HS và thầy, cô giáo, với những người lớn khác*” (Nguyễn Thị Liên, 2016).

Như vậy, câu lạc bộ trong nhà trường phổ thông là nơi tập hợp các HS có chung những sở thích, đam mê với các hoạt động trong lĩnh vực giáo dục, phù hợp với môi trường học đường, được nhà trường cho phép thành lập và các GV cố vấn, hỗ trợ hoạt động.

3.2. Ý nghĩa của năng lực phát triển bản thân đối với HS THCS

Thứ nhất, việc được trang bị năng lực phát triển bản thân giúp HS tự nhận biết được sở thích, điểm mạnh, điểm yếu, giá trị, vị trí và các quan hệ xã hội của bản thân.

Thứ hai, HS sẽ chủ động lập kế hoạch để phát triển bản thân qua các hoạt động: xác định được lí tưởng sống của bản thân; lập được mục tiêu, kế hoạch học tập và rèn luyện, kế hoạch chi tiêu cá nhân phù hợp theo hướng dẫn. Từ đây, các em dần xác định được hướng phát triển phù hợp của bản thân sau THCS với sự tư vấn của GV và người thân.

Thứ ba, HS sẽ cụ thể hoá kế hoạch đã chuẩn bị vào đời sống thực tế của bản thân thông qua các hoạt động như: kiên trì mục tiêu, kế hoạch học tập và rèn luyện; tự thực hiện được các công việc, nhiệm vụ của bản thân trong học tập và sinh hoạt hằng ngày, thực hiện được việc quản lí và chi tiêu tiền hợp lí theo kế hoạch đã đề ra.

3.3. Mô hình câu lạc bộ trong trường trung học cơ sở

3.3.1. Vai trò của câu lạc bộ trong trường THCS hiện nay

Thứ nhất, tạo ra các sân chơi đa dạng, phù hợp với lứa tuổi HS trong nhà trường THCS.

Thứ hai, tạo môi trường để HS giao lưu, gắn kết với nhau sau những giờ học trên lớp.

Thứ ba, là nơi phát hiện, bồi dưỡng các HS tài năng trong các lĩnh vực

Thứ tư, tạo điều kiện để HS có cơ hội vận dụng nhưng tri thức đã học vào hoạt động thực tiễn.

3.3.2. Quy trình thành lập các câu lạc bộ ở trường trung học cơ sở hiện nay

- *Bước 1*. Xác định mục đích hoạt động của câu lạc bộ (thành lập câu lạc bộ sẽ giúp gì cho HS trong học tập, rèn luyện, định hướng bản thân); đề xuất với Ban Giám hiệu nhà trường về việc thành lập câu lạc bộ; đặt tên cho câu lạc bộ.

- *Bước 2*. Xác định đối tượng tham gia

Bao gồm tất cả HS trong nhà trường có đam mê tìm hiểu về lĩnh vực hoạt động của câu lạc bộ.

- *Bước 3*. Xây dựng kế hoạch hoạt động của câu lạc bộ

* *Thứ nhất, xây dựng tổ chức câu lạc bộ*

a. *Xây dựng Ban Quản lí câu lạc bộ (Ban Chủ nhiệm)*

Nhà trường giao cho tổ chức Đoàn Thanh niên - Công tác đội tiến hành thành lập câu lạc bộ:

- Trên cơ sở kết quả học tập và rèn luyện của HS trong nhà trường tiến hành lựa chọn những HS có năng lực quản lí, tổ chức vào Ban Chủ nhiệm câu lạc bộ (phỏng vấn để lựa chọn);

- Tiến hành xây dựng thành các ban hoạt động trong câu lạc bộ;

- Tiến hành xây dựng quy chế hoạt động câu lạc bộ;

- Ra mắt câu lạc bộ trước toàn trường.

b. *Tuyển thành viên câu lạc bộ*

Tiến hành tuyên truyền về câu lạc bộ tới các HS trong nhà trường (phổ biến chương trình, kế hoạch hoạt động...).

Phát đơn đăng ký tham gia câu lạc bộ cho HS trong trường.

Tiến hành phỏng vấn để xây dựng chương trình hành động cho các thành viên.

c. Xây dựng hệ thống cơ sở vật chất ban đầu cho câu lạc bộ

Trang bị phòng sinh hoạt cho câu lạc bộ.

Trang bị các phương tiện chuyên môn ban đầu: đơn vị quản lý trực tiếp (Đoàn Thành niên - Công tác đội) hỗ trợ một số phương tiện ban đầu để câu lạc bộ sinh hoạt: âm thanh; máy chiếu... Sau khi câu lạc bộ ổn định, các thành viên sẽ có trách nhiệm đóng góp và phát triển cơ sở vật chất cho câu lạc bộ.

* Thứ hai, xây dựng kế hoạch hoạt động

a. Hoạt động sinh hoạt thường xuyên

Ban Chủ nhiệm câu lạc bộ xây dựng các buổi sinh hoạt theo chủ đề sinh hoạt hàng tuần (mỗi tuần 1-2 buổi sinh hoạt). Trong các buổi sinh hoạt, các thành viên sẽ có cơ hội gặp gỡ, giao lưu sinh hoạt với nhau về các hoạt động rèn luyện theo kế hoạch hoạt động. Hoạt động sinh hoạt thường xuyên được lên kế hoạch ngay từ đầu năm học và được triển khai đến các thành viên câu lạc bộ.

b. Hoạt động theo chuyên đề

Tham gia các hoạt động do nhà trường tổ chức: hội thi, cuộc thi liên quan... Đối với các hoạt động chuyên đề, các thành viên sẽ tham gia dưới hình thức thành viên các đội thi hoặc cá nhân tham gia; tham quan học tập trải nghiệm ở các cơ sở; tổ chức; doanh nghiệp; công ty bên ngoài địa phương.

Tham gia các hoạt động do câu lạc bộ tổ chức: tham quan học tập trải nghiệm hoặc giao lưu với các câu lạc bộ khác...

Tham gia các hoạt động tại địa phương.

Các buổi nói chuyện, giao lưu với các chuyên gia trong các lĩnh vực.

Đối với các hoạt động chuyên đề, Ban Chủ nhiệm và các ban phụ trách sẽ lên kế hoạch cụ thể xin ý kiến của cấp quản lý và thông báo đến các thành viên trong câu lạc bộ.

3.4. Mô hình hoạt động câu lạc bộ góp phần nâng cao năng lực phát triển bản thân cho học sinh trong môn Giáo dục công dân

Qua các bài học môn GD CD ở trường THCS, các năng lực đặc thù được hình thành và phát triển. Ví dụ như Bài 6: *Tự nhận thức bản thân* (Sách giáo khoa bộ Cánh diều) xác định mục tiêu cần đạt của bài học là HS tự nhận thức được điểm mạnh, điểm yếu, giá trị, vị trí tình cảm, các mối quan hệ của bản thân. Đồng thời, HS xây dựng được kế hoạch phát huy điểm mạnh và hạn chế điểm yếu của bản thân.

Từ việc nhận thức tốt bản thân, HS có cơ hội tự đánh giá được bản thân. Trên cơ sở đó, các em hình thành ý thức tự học tập, từ rèn luyện. Ngoài các hoạt động trên lớp và ở nhà, HS cần nhiều môi trường hơn để rèn luyện mình và thực hiện kế hoạch đã định. Môi trường câu lạc bộ là nơi hội tụ những người cùng đam mê, ý chí tự rèn luyện cho nên tạo được động lực hoạt động mạnh cho các thành viên. Sau khi học xong bài: *Tự nhận thức bản thân*, với nhiều sở thích khác nhau và sự cần thiết của bản thân mỗi em, dưới sự hướng dẫn của GV, HS tham gia vào các hoạt động của câu lạc bộ hoặc xây dựng câu lạc bộ mới dưới sự cho phép của nhà trường, ví dụ: Câu lạc bộ có thiên hướng nghệ thuật; Câu lạc bộ có thiên hướng thể thao; Câu lạc bộ thiên hướng học thuật; Câu lạc bộ thiên hướng công nghệ...

* Ví dụ minh họa

XÂY DỰNG CÂU LẠC BỘ NGHỆ THUẬT

I. Mục đích

- Tạo môi trường để HS tham gia các hoạt động liên quan đến lĩnh vực nghệ thuật mà các em yêu thích (âm nhạc; mỹ thuật).

- Tạo cơ hội để HS tìm hiểu về các ngành nghề liên quan đến lĩnh vực nghệ thuật.

- Giúp HS rèn luyện một số các phẩm chất, năng lực cần có của các ngành nghề trong lĩnh vực nghệ thuật.

II. Đối tượng tham gia

Tất cả HS trong nhà trường có đam mê các hoạt động thuộc lĩnh vực nghệ thuật: âm nhạc; mỹ thuật.

III. Kế hoạch tổ chức

1. Xây dựng tổ chức câu lạc bộ nghệ thuật

a. Xây dựng Ban Quản lý câu lạc bộ (Ban Chủ nhiệm)

Nhà trường giao cho tổ chức Đoàn Thanh niên - Công tác đội tiến hành thành lập câu lạc bộ:

- Trên cơ sở kết quả học tập và rèn luyện của HS trong nhà trường tiến hành lựa chọn những HS có năng khiếu nghệ thuật về các lĩnh vực âm nhạc, mỹ thuật vào Ban Chủ nhiệm câu lạc bộ.

- Tiến hành xây dựng thành hai ban hoạt động trong câu lạc bộ: Ban Âm nhạc; Ban Mỹ thuật. Mỗi ban sẽ nhận được sự cố vấn từ GV mỹ thuật và GV âm nhạc trong nhà trường.

- Tiến hành xây dựng quy chế hoạt động câu lạc bộ.

- Ra mắt câu lạc bộ trước toàn trường.

b. Tuyển thành viên câu lạc bộ

Tiến hành tuyên truyền về câu lạc bộ nghệ thuật tới HS trong nhà trường (phổ biến chương trình, kế hoạch hoạt động...).

- Phát đơn đăng ký tham gia câu lạc bộ cho HS trong trường.

- Tiến hành phỏng vấn để xây dựng chương trình hành động cho các thành viên.

c. Xây dựng hệ thống cơ sở vật chất ban đầu cho câu lạc bộ

- Trang bị phòng sinh hoạt cho câu lạc bộ.

- Trang bị các phương tiện chuyên môn ban đầu: đơn vị quản lý trực tiếp (Đoàn Thanh niên - Công tác đội) hỗ trợ một số phương tiện ban đầu để câu lạc bộ sinh hoạt: một số giá vẽ và các công cụ vẽ cho Ban Mỹ thuật; một số dụng cụ âm nhạc cho Ban Âm nhạc. Sau khi câu lạc bộ ổn định, các thành viên sẽ có trách

nhiệm đóng góp và phát triển cơ sở vật chất cho câu lạc bộ.

Hình 1. Câu lạc bộ âm nhạc

(Nguồn <https://bom.so/mWYsDE>)

2. Xây dựng kế hoạch hoạt động câu lạc bộ nghệ thuật

a. Hoạt động sinh hoạt thường xuyên

Ban Chủ nhiệm câu lạc bộ xây dựng các buổi sinh hoạt theo chủ đề sinh hoạt hàng tuần (mỗi tuần 1-2 buổi sinh hoạt). Trong các buổi sinh hoạt các thành viên sẽ có cơ hội gặp gỡ, giao lưu sinh hoạt với nhau về các hoạt động rèn luyện nghệ thuật: kỹ năng pha màu; vẽ, các trường phái mỹ thuật... trong lĩnh vực mỹ thuật;

Hoặc sử dụng các dụng cụ âm nhạc; kỹ thuật thanh nhạc; kỹ thuật nhảy, múa... trong lĩnh vực Âm nhạc. Thông qua các buổi sinh hoạt, HS có cơ hội tìm hiểu thêm các ngành nghề liên quan đến lĩnh vực nghệ thuật.

Hoạt động sinh hoạt thường xuyên được lên kế hoạch ngay từ đầu năm học và được triển khai đến các thành viên câu lạc bộ.

b. Hoạt động theo chuyên đề

Tham gia các hoạt động do nhà trường tổ chức: hội thi mỹ thuật; hội diễn văn nghệ... Đối với các hoạt động chuyên đề, các thành viên sẽ tham gia dưới hình thức thành viên các đội thi hoặc cá nhân tham gia.

Tham gia các hoạt động do câu lạc bộ tổ chức: các chủ đề nhân dịp các ngày lễ lớn của dân tộc...

Tham gia các hoạt động giao lưu giữa các câu lạc bộ nghệ thuật ở các đơn vị khác.

Tham gia các buổi nói chuyện, giao lưu với các chuyên gia trong lĩnh vực nghệ thuật.

Đối với các hoạt động chuyên đề, Ban chủ nhiệm và các ban phụ trách sẽ lên kế hoạch cụ thể xin ý kiến của cấp quản lí và thông báo đến các thành viên trong câu lạc bộ.

Hình 2. Câu lạc bộ mỹ thuật

(Nguồn <https://bom.so/SlHGm1>)

Như vậy, mô hình hoạt động câu lạc bộ nghệ thuật như trên tạo điều kiện để những HS có năng khiếu nghệ thuật có môi trường rèn luyện phát triển hơn nữa năng lực bản thân. Thông qua các hoạt động trong câu lạc bộ, các em được rèn luyện thực tế, có nhiều cơ hội để toả sáng. Đối với các em có những hạn chế về năng lực nghệ thuật hướng đến tham gia câu lạc bộ để có cơ hội rèn luyện, khắc phục điểm yếu

của bản thân. Dần nâng cao năng lực đáp ứng được những yêu cầu cơ bản của chương trình đặt ra.

4. Kết luận

Mô hình câu lạc bộ là một trong ba loại hình tổ chức hoạt động trải nghiệm trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018. Đây là môi trường thuận lợi để HS sau khi học xong các chủ đề trong các môn học nói chung và môn GDCD nói riêng tham gia vào các hoạt động rèn luyện và phát triển bản thân. Trong các môn học, đặc biệt là môn GDCD, HS nhận ra điểm mạnh, điểm yếu của bản thân, giúp các em thấy được những đam mê, sự hứng thú trong các lĩnh vực học tập, năng khiếu hay định hướng nghề nghiệp tương lai. Từ đây, HS xây dựng và thực hiện các kế hoạch học tập, rèn luyện nhằm phát huy điểm mạnh, khắc phục điểm hạn chế được triển khai và cụ thể hoá vào trong các hoạt động. Dưới sự hướng dẫn của GV và sự chủ động của HS, việc tham gia xây dựng, hoạt động trong mô hình câu lạc bộ góp phần thúc đẩy sự hình thành và nâng cao năng lực phát triển bản thân cho các em.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*.
 Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình môn Giáo dục công dân*.
 Nguyễn Thị Liên (chủ biên), Nguyễn Thị Hằng, Trương Duy Hải, Đào Ngọc Minh (2016). *Tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong nhà trường phổ thông*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
 Từ điển tiếng Việt. <http://tratu.soha.vn/>.
 Từ điển Triết học (1975). Nxb. Tiến bộ Mát - xơ- va.
 Vũ Dũng (2000). *Từ điển tâm lí học*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.